

**IMPLEMENTACIJA PRAVA NA NAKNADU ZA JAVNU
POSUDBU U HRVATSKOJ**

**THE IMPLEMENTATION OF THE PUBLIC LENDING
RIGHT IN CROATIA**

Dunja Marija Gabriel

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
dgabriel@nsk.hr

Tomislav Milković

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
tmilkovic@nsk.hr

Jelica Leščić

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
jlescic@nsk.hr

UDK / UDC 027.3(497.5):347.78
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 15. 10. 2014.

Sažetak

Pravo na naknadu za javnu posudbu temelji se na međunarodnoj Direktivi 91/100 EEZ o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe iz 1992. i na Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima RH iz 2003.

Suradnjom Ministarstva kulture, županijskih matičnih narodnih knjižnica i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, izgrađen je središnji IT sustav za ujedinjavanje podataka radi provedbe prava na naknadu za javnu posudbu.

Potpisivanjem Ugovora o uvjetima za utvrđivanje naknade radi ostvarivanja prava autora na naknadu za javnu posudbu i Ugovora o uvjetima i načinu isplate troškova

za održavanje sustava praćenja javne posudbe, Društvo hrvatskih književnika stvorilo je uvjete za implementaciju prava autora na naknadu radi korištenja autorskih djela posredovanjem javnih knjižnica za 2013.

Ključne riječi: prvo javne posudbe, autorska prava, Direktiva 91/100/EEZ, narodne knjižnice, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Hrvatska

Summary

The legal basis for the Public Lending Right in Croatia are the EU Directive 91/100/EEC on Lending and Rental Right from 1992 and the Croatian Copyright and Related Rights Act of 1 October 2003.

Through the joint action of the Ministry of Culture of the Republic of Croatia, the county central public libraries, and the National and University Library in Zagreb, the central IT system for collecting the data on public lending was established with the aim of implementing the Public Lending Right.

Furthermore, on the initiative of the public libraries two agreements were concluded and signed by the Croatian Writers' Association: the Agreement on Terms of Establishing the Compensation Fee for Public Loan for the Authors and the Agreement on the Terms and Mode of Paying the Expenses of Maintaining the System of Public Lending Right, and thus the necessary pre-conditions for the implementation of the public lending right were established.

Keywords: public lending right, copyright, Directive 91/100/EEC, public libraries, National and University Library in Zagreb, Croatia

Uvod

Pravo autora na naknadu za javnu posudbu temelji se na Direktivi 91/100/EEZ – Direktiva o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe iz 1992. i na hrvatskom zakonodavstvu na polju zaštite autorskih prava – Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima RH iz 2003., a izraz je nastojanja da se autori oštećte za posudbu njihovih djela u knjižnicama, budući da se pretpostavlja kako posudba u knjižnicama zamjetno utječe na smanjenje prodaje knjiga pa time i na financijske dobiti autora.

Cilj je postaviti sustav bilježenja i izvještavanja posudbe djela hrvatskih autora, a potom i djela stranih autora koja se posuđuju u (narodnim) knjižnicama.

Europska iskustva

Pravo javne posudbe / Public Lending Right poznato je u europskim zemljama niz godina, daleko prije usvajanja navedene direktive – europske zemlje nastojale su izgraditi sustave pomoću kojih će pratiti broj posudbi i obeštećivati autore za čitanje njihovih djela. Pri tomu su primijenile nekoliko mogućih pristupa.

Za bilježenje posudbi najčešće su osnovane zasebne agencije koje su razvile softvere za prikupljanje i obradu te izvještavanje podataka o broju posudbi i odredile financijske parametre, odnosno iznos plaćanja po jednom čitanju/posudbi.

Pregled i podaci o statusu Prava javne posudbe dostupni su na <http://www.plrinternational.com/>, odnosno <http://www.plrinternational.com/plraroundtheworld.pdf>.

Norveška je, na primjer, uspostavila sustav autorske naknade još 1947., osuvremenjen 1987., kao dio norveške kulturne politike prema književnosti, jeziku i umjetnicima – sustav se ne temelji na autorskom pravu niti na stvarnom broju posudbi, nego na podacima o broju posudbi koji se godišnje prikupljaju od knjižnica, dakle broj jedinica knjižnične građe (knjige, časopisi, elektronička građa) koji je dostupan za posudbu množi se s iznosom za posudbu jedne jedinice. Financijska sredstva odobrava norveški parlament. O iznosu naknade pregovara se s agencijama (23 agencije) koje su ovlaštene zastupati autore. U Švedskoj je sustav utemeljen 1954., u zapadnoeuropskim zemljama tijekom 1990-tih, dok su neke europske zemlje počele uspostavljati svoje sustave autorske naknade početkom 2000-tih, na primjer Slovačka 2003., Estonija 2004., Slovenija 2004. itd. Razvijen sustav autorske naknade ima UK (od 1979.), <http://www.plr.uk.com/allaboutplr/news/whatsNew.htm>.

U većini zemalja iznosi se naknada po posudbi dodjeljuju iz proračuna i međusobno se razlikuju. U svim zemljama koje imaju uspostavljene sustave naknade za javnu posudbu njima su uglavnom obuhvaćene samo narodne knjižnice odnosno izuzete su knjižnice obrazovnih ustanova, znanstvenih istraživačkih ustanova te knjižnice ustanova za osobe s invaliditetom (osobe oštećena vida i osobe oštećena sluha).

Sustavima su pretežito obuhvaćeni nacionalni autori: autori teksta, prevoditelji, ilustratori ili fotografi te u nekima urednici, potom nasljednici autorskih prava preminuloga autora, dok djeca do 18 godina, ukoliko je drugi roditelj preminuo, nemaju pravo na sredstva prikupljena temeljem prava javne posudbe (Danska).

Rješenja su različita i nije jednostavno odlučiti se kako postupiti, odnosno kako uspostaviti i voditi sustav AN, kako surađivati s agencijama koje su osnovane u tu svrhu, a zastupaju prava autora te kako odrediti iznose obeštećenja. Izvor financiranja su uglavnom nacionalne ili savezne vlade, a u nekim zemljama knjižnice (na primjer, Luksemburg, Nizozemska) ili lokalna uprava (na primjer, Španjolska). Podaci o posudbi temelje se na brojčanom stanju fondova (na primjer, Australija, Danska, Grenland, Farski otoci, Norveška), na broju posudbi (na primjer, Austrija, Češka, Estonija, Finska, Njemačka, Mađarska, Island, Irska, Izrael itd.), na broju registriranih korisnika (na primjer, Belgija), na broju kupljenih primjeraka i broju knjižničnih korisnika (na primjer, Francuska), na broju primjeraka (na primjer, Novi Zeland.)

IFLA-ino Stajalište o pravu javne posudbe / IFLA's position on Public Lending Right¹ ukazuje na potrebnu ravnotežu u provedbi ovoga prava i prava na pristup knjižničnoj građi i informacijama i njihovo besplatno korištenje za potrebe obrazovanja i znanstveno istraživačkog rada, a temeljem Opće deklaracije o ljudskim pravima² iz 1948. Stoga je važno da se financijska sredstva za plaćanje prava javne posudbe ne oduzimaju od knjižničnih fondova koji su namijenjeni kupnji knjižnične građe (čl. 4), a pravo javne posudbe trebala bi financirati država kao dio podrške kulturi.

IFLA upozorava na postojanje dvaju koncepata u svezi ovoga pitanja – u strogom smislu pravo javne posudbe može biti autorsko pravo, ali se može promatrati i kao “pravo na naknadu / remuneration right” odnosno pravo autora (ne nužno vlasnika autorskih prava) na primanje novčane kompenzacije za javnu posudbu njegovih/njezinih djela.³

EBLIDA⁴ ukazuje na potrebnu izradu iscrpnog popisa kategorija ustanova koje se izuzimaju od primjene prava javne posudbe, pozivajući se na harmonizirani dokument EU Direktiva o informacijskom društvu 2001/29/EC.⁵

¹ Vidjeti: www.ifla.org/publications/the-ifla-position-on-public-lending-right-2005.

² Vidjeti: http://www.uljppnm.vlada.hr/images/pdf/medjunarodni/opca_deklaracija_o_ljudskim%20pravima.pdf

³ Vidjeti: www.ifla.org/publications/the-ifla-position-on-public-lending-right-2005.

⁴ The European Bureau of Library, Information and Documentation Associations; EBLIDA Statement on the infringement procedures over Public Lending Right, 2004, http://www.eblida.org/position/PLR_Statement_March04.htm; <http://www.eblida.org/news/eblida-response-on-the-european-union-consultation-on-copyright-rules.html>.

⁵ Information Society Directive 2001/29/EC, vidjeti: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN>

Hrvatska

Uvodno

Projekt izgradnje sustava za prikupljanje podataka za provedbu prava autora na naknadu za javnu posudbu – sustav AN – započet je, odlukom Ministarstva kulture, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 2008., a proveden 2009.-2010. – u sklopu projekta uspostavljena je početna inačica sustava za (polugodišnje) prikupljanje podataka o posuđenim knjigama koje su dostavljala tri knjižnična IT sustava u uporabi u narodnim knjižnicama (ZaKi, Metel, CROLIST), s čijim su vlasnicima dogovoreni i uspostavljeni protokoli prijenosa podataka koji se spajaju s podacima iz normativne datoteke i elektroničkog kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu prema prethodno dogovorenim parametrima.

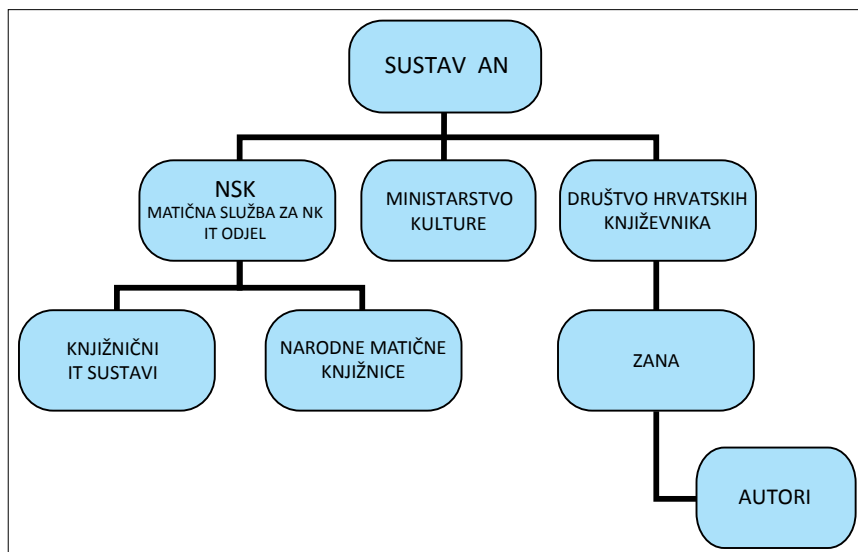
Ispitana je učinkovitost sustava, kao i sustav zaštite podataka. Izrađen je hodogram rada s kojim su upoznati ravnatelji narodnih knjižnica i vlasnici knjižničnih IT sustava, a sustav je postavljen kao tromjesečni sustav izvještavanja o javnoj posudbi.

Danas su sudionici sustava AN Ministarstvo kulture RH, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu,⁶ matične narodne knjižnice, vlasnici knjižničnih IT sustava te Društvo hrvatskih književnika zastupano po ovlaštenoj agenciji.

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu izrađen je softver – sustav za prihvatanje, obradu, pretraživanje i prikaz podataka, portal sustava (temeljem testnih podataka) te plan održavanja sustava, a istodobno se radilo na potrebnim poboljšanjima sustava. Utvrđen je format datoteka za izvještavanje i prikupljanje podataka te izrađene mrežno dostupne upute za sudionike sustava.

---

⁶ Matična služba za narodne knjižnice pri Hrvatskom zavodu za knjižničarstvo koordinator je sustava AN.

Slika 1. Sudionici Sustava AN

Krajem 2011. i tijekom 2012. sva su nastojanja bila usmjerena na to da sustav AN iz projektne i testne prijede u produkcijsku fazu rada te od 2013. sustav AN djeluje kao dio redovne djelatnosti Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu – uspostavljena je stabilna suradnja s vlasnicima sustava koji dostavljaju podatke, dostavljeni podaci se arhiviraju, obrađuju / priređuju za pretraživanje po dogovorenim parametrima i izvještavaju i dostupni su za uvid na odgovarajućoj mrežnoj adresi uz lozinku.

Sustav AN izrađen je u IT odjelu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu uz sljedeće tehničke pretpostavke – u IT sustavu AN koriste se poslužitelji zaduženi za:

- razmjenu podataka s različitim knjižničnim sustavima pomoću FTP protokola,
- udaljeni rad knjižnica u sustavu pomoću RDP protokola,
- aplikaciju AN, MS SQL baze, obradu razmijenjenih podataka kao i za backup podataka.

Poslužitelji se nalaze na dva IBM serverska virtualna VMware hosta/domaćina, što omogućuje lakši razvoj te održavanje servisa u sustavu.

Softverski sustav se oslanja na katalog NSK, Oracle bazu podataka koja predstavlja temeljnu bazu podataka u sustavu. Sustav se sastoji od dva zasebna aplikativna rješenja:

- aplikacije za unos/slanje podataka,
- administratorsko/klijentsku aplikaciju za dodatno uparivanje podataka.

Slanje podataka izvodi se iz Oracle baze, i vezano je s bazom podataka AN. Administratorski dio aplikacije AN zadužen je za provjeru, pred obradu i analizu podataka. Dobiveni podaci se prosljeđuju na dodatno uparivanje knjižnicama u sustavu. Administracija završava usklađivanjem, krajnjom obradom podataka i izradom izvještaja za proteklo razdoblje. Sva programska rješenja i portal sustava AN razvijeni su Microsoft programskim pomagalima C#, VB.Net i Asp.Net.

Godina 2011.

Tijekom 2011. nastavljen je rad na programu, pri čemu je bilo potrebno doraditi i poboljšati sustav prikupljanja i izvještavanja podataka o broju javnih posudbi u svrhu obeštećivanja autora te odrediti optimalnu učestalost prikupljanja podataka u razdobljima koja bi omogućivala redovitu obradu i izvještavanje podataka. Program dorade i provedbe sustava iz projektne faze, kada su u njemu sudjelovale tri matične narodne knjižnice, nastojalo se ustanoviti ga kao redovan program Knjižnice uz nužno potrebna kadrovska rješenja i zalaganje djelatnika IT odjela te uz sudjelovanje svih matičnih narodnih knjižnica. Zbog neriješenog statusa programa, a time i manje intenzivne suradnje zainteresiranih strana, podaci o broju posudbi pristizali su tijekom 2011. neredovito.

U 2011. redefinirane su vrste autorstva koje se prate i iskazuju (autor(-i) teksta, ilustratori te prevoditelji, uz napomenu da su obuhvaćene i druge vrste autorstva koje po potrebi mogu postati predmetom izvještavanja.).

U koordinaciji Matične službe za narodne knjižnice održan je 30.11.2011. sastanak s ravnateljima narodnih matičnih knjižnica koji su trebali s vlasnicima sustava, koje njihove knjižnice koriste i plaćaju, dogovoriti i isporuku podataka o broju posudbi, na kojemu je iscrpno raspravljen postojeći status programa i njegov nastavak. Izrađen je hodogram rada s kojim su upoznati ravnatelji i vlasnici knjižničnih IT sustava.

Dogovoreno je da će sustav biti postavljen kao tromjesečni sustav isporuke, obrade i izvještavanja o javnoj posudbi počevši od 2012. – zbog neredovitog pristizanja podataka pojedinih knjižnica i različitog stupnja njihove obradenosti, podaci iz 2011., odnosno iz razdoblja trajanja početnoga projekta, nisu mogli su biti smatrani temeljem značajnog izvještavanja o posudbi te su

iskorišteni za uklanjanje uočenih nedorečenosti sustava AN, izradu i testiranje mogućeg sustava za izvještavanje prikupljenih i obrađenih podataka, uspostavu periodičnosti izvještavanja te izradu portala sustava AN.

Godina 2012.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu uvrstila je svoje djelovanje na izradbi, održavanju i potrebnom poboljšanju sustava u Nacrt Strateškog plana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 2013.-2015.⁷ u poglavlju 2.4 Razvoj suradnje s nakladnicima i autorima u digitalnom okruženju, 2.4.2 Ostvarivanje prava autora na naknadu za javnu posudbu.

Sustav praćenja i izvještavanja broja javnih posudbi obuhvaća narodne matične knjižnice, dok su knjižnice obrazovnih, znanstvenih i istraživačkih ustanova te ustanova za osobe s invaliditetom i posebne skupine korisnika isključene iz sustava, odnosno autorima se ne plaća naknada za čitanje njihovih knjiga u svrhu obrazovanja i istraživanja. Temelj sustava je baza podataka Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a prati se i izvještava prvenstveno posudba djela hrvatskih autora, iako su dostupni i podaci o posudbi djela inozemnih autora koji po potrebi mogu postati predmetom izvještavanja.

Cilj je stvaranje NSK baze podataka o broju javnih posudbi koja će zainteresiranim stranama biti dostupna na uvid i pregled po prethodno dogovorenim parametrima te sustava naplate javne posudbe / čitanja knjiga koji će podržati izgradnju prakse u skladu s odgovarajućim zakonodavstvom EU.

Tijekom 2012. nastavljen je rad na poboljšanju sustava. Izrađene su *Upute za rad u sustavu* kao pomoć knjižnicama – sudionicama sustava dostupne na <http://www.nsk.hr/adu/upute/upute.html> te pristupni podaci za knjižnice koje nisu bile uključene u sustav. Podaci prikupljeni tijekom prethodnoga razdoblja poslužili su za izradbu probne inačice sustava izvještavanja prikupljenih i obrađenih podataka zainteresiranim stranama – izrađena su dva prijedloga izvještavanja – izvještavanje na portalu sustava u kojemu se podaci mogu pregledavati tromjesečno (prema autoru, naslovu, knjižnici), pri čemu je pristup portalu moguć zaporkom te izradba jednostavnoga statističkog popisa autora razvrstanog po broju posudbi. Otvorena je i mogućnost izradbe izvještaja na zahtjev zainteresiranih strana po parametrima koje one smatraju važnima (na primjer, po knjižnicama: ukupan broj posudbi, broj posudbi po autorima itd.). Izrađeno je i zainteresiranim stranama dano na uvid nekoliko statističkih izvještaja koji su izrađeni temeljem statističkih podataka koje prikuplja Matična

---

⁷ Zagreb, 2012.

služba za narodne knjižnice Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo: *Knjižnični računalni programi u hrvatskim narodnim knjižnicama*⁸ – podaci po županijama, županijskim matičnim knjižnicama, po računalnim programima itd.), *Posudba u hrvatskim županijskim matičnim knjižnicama u 2011.*⁹), *Posudba u narodnim knjižnicama u godini 2013. i 2012.*^{10, 11} koji se temelje na statističkim podacima o poslovanju koje knjižnice dostavljaju matičnoj službi za narodne knjižnice jednom godišnje i sadrže izvještaje o broju posudbi kojima su obuhvaćene sve knjižnice koje su dostavile podatke, a ne samo matične knjižnice.

Sustav prikupljanja podataka o broju čitanja uključuje

- knjižnice: matične narodne knjižnice
- građa: knjige
  - izvorne hrvatske omeđene publikacije
  - na hrvatski prevedene omeđene publikacije
  - djela likovnih stvaratelja i fotografa u izvornim hrvatskim omeđenim publikacijama
  - djela unutar 70 godina od godine izdanja
- autore: hrvatske autore
- vrste autorstva: autori teksta, prevoditelji, ilustratori.

Sustav AN se može proširiti i na strane autore te na druge vrste autorstva.

Sustav AN uspostavljen je kao komunikacija knjižničnih informacijskih sustava. U temelju je normativna baza podataka i elektronički katalog Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu – elementi prikupljenih podataka – kataložni zapisi jedinica posuđenih u sustavima uspoređuju se s podacima u bazi NSK, a uspješnost se utvrđuje temeljem broja spojenih zapisa bez dodatnih provjera. Način, oblik i vrijeme izvještavanja o broju posudbi moguće je prilagoditi potrebama korisnika sustava.

Knjižnični IT sustavi započeli su s tromjesečnim slanjem podataka, uz nastojanje da poštuju zadane formate datoteka za isporuku podataka te da podatke usklađuju s odgovarajućim slanjem baze podataka Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Izrađen je i plan održavanja sustava, a istodobno se

---

⁸ Svibanj 2012.

⁹ Rujan 2012.

¹⁰ <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Posudbe-knjiga-u-narodnim-knjižnicama-u-godini-2012..pdf>

¹¹ <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Posudbe-knjiga-u-narodnim-knjižnicama-u-godini-2013..pdf>

radilo na poboljšanju programa uparivanja podataka iz knjižničnih IT sustava Zaki, Metel, CROLIST bazom podataka Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Izvan domene Nacionalne i sveučilišne knjižnice ostalo je obvezivanje knjižnica na dostavljanje podataka u predviđenim rokovima te autorsko pravna pitanja.

Sve su se matične knjižnice u 2012. uključile u sustav AN, od kojih u knjižničnom IT sustavu Zaki rade Gradska knjižnica i čitaonica Pula, Gradska knjižnica Marka Marulića Split, Samostalna narodna knjižnica Gospić, Gradska knjižnica Rijeka, Gradska knjižnica Zagreb, Gradska knjižnica Krapina, u CROLISTU Dubrovačke knjižnice Dubrovnik, Knjižnica i čitaonica Nikola Zrinski Čakovec, Gradska knjižnica i čitaonica Požega, Gradska knjižnica I. G. Kovačić Karlovac, Gradska knjižnica Slavonski Brod, Gradska knjižnica Juraj Šižgorić Šibenik, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, Gradska knjižnica Zadar, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak te u Metelu Narodna knjižnica Petar Preradović Bjelovar, Knjižnica Fran Galović Koprivnica, Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica i Gradska knjižnica i čitaonica Metel Ožegović Varaždin.

Tabela 1. Knjižnice u sustavu AN

id	ob	tipanje	Grad	naziv_knjiznice	sigle	katica	adresa	IKS	
1	39	20668912722	NULL	Pula	GKC Pula - Središnja knjižnica	202	gocpu	NULL	ZaK
2	40	31775955033	NULL	Split	Gradska knjižnica Marka Marulića Split	71	grst	NULL	ZaK
3	41	46031413012	NULL	Gospić	Samostalna narodna knjižnica Gospić	96	erigs	NULL	ZaK
4	42	53791148489	NULL	Rijeka	Gradska knjižnica Rijeka - Središnji odjel	185	gr	NULL	ZaK
5	43	83571946376	NULL	Zagreb	Knjižnica grada Zagreba	1	grzg	NULL	ZaK
6	44	76228618573	NULL	Krapina	Gradska knjižnica Krapina	NULL	gkr	NULL	ZaK
7	45	78788393386	NULL	Dubrovnik	Dubrovačke knjižnice Dubrovnik	NULL	did	NULL	CroLit
8	46	74765707041	NULL	Čakovec	Knjižnica i čitaonica „Nikola Zrinski“ Čakovec	NULL	grca	NULL	CroLit
9	47	99361425113	NULL	Požega	Gradska knjižnica i čitaonica Požega	NULL	grcpo	NULL	CroLit
10	48	41231362351	NULL	Karlovac	Gradska knjižnica „I. G. Kovačić“ Karlovac	NULL	grka	NULL	CroLit
11	49	95609415987	NULL	Slavonski Brod	Gradska knjižnica Slavonski Brod	NULL	grsb	NULL	CroLit
12	50	92734079541	NULL	Šibenik	Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ Šibenik	NULL	grsi	NULL	CroLit
13	51	67043571709	NULL	Vinkovci	Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci	NULL	grvk	NULL	CroLit
14	52	59559512621	NULL	Zadar	Gradska knjižnica Zadar	NULL	grzd	NULL	CroLit
15	53	46627536930	NULL	Osijek	Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek	NULL	grkos	NULL	CroLit
16	54	57078326972	NULL	Sisak	Narodna knjižnica i čitaonica Sisak	NULL	nocsi	NULL	CroLit
17	55	45785139643	NULL	Varaždin	Gradska knjižnica i čitaonica „Metel Ožegović“ V. Varaždin	NULL	gocva	NULL	MetelWin
18	61	47706780642	NULL	Bjelovar	Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar	31	rv-obj	NULL	MetelWin
19	62	82278819336	NULL	Koprivnica	Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica	20	rv-kojgc	NULL	MetelWin
20	63	17414117306	NULL	Virovitica	Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica	70	rv-gkcvr	NULL	MetelWin

U ovoj fazi provedbe sustava prikupljanja i obrade podataka o javnoj posudbi bila su moguća dva načina izvještavanja, razvijena temeljem podataka prikupljenih tijekom provedbe projekta 2010. i u 2011. te doručena tijekom 2012. i 2013.

Postignuto je izvještavanje prikupljenih i obrađenih podataka na portalu na kojemu se podaci o broju posudbi izvještavaju kao ukupan broj posudbi kronološki (tromjesečno, polugodišnje i godišnje), prema autoru, prema naslovu i prema knjižnici. Svaki od ovih parametara pristupna je točka u pretraživanju baze podataka javne posudbe. Pri ovom obliku izvještavanja predviđena je i mogućnost generiranja popisa najčitanijih autora odnosno pedeset najčešćih posudbi. Portal je dostupan na <http://an.nsk.hr/Default.aspx?godina=2014&tr=1>.

Mogućnosti izvještavanja uspostavljene i ispitane prije prijelaza u produkcijsku fazu rada sustava, u daljnjim se raspravama o obliku i strukturi izvještavanja mogu po potrebi modificirati i/ili može biti uspostavljen potpuno novi sustav izvještavanja u skladu s potrebama sudionika.

Tijekom 2012. riješena su organizacijska pitanja, odnosno uspostavljena je koordinacija rada, obavještavanja i izvještavanja u sustavu koju provodi Matična služba za narodne knjižnice pri Hrvatskom zavodu za knjižničarstvo te informatička pitanja odnosno pitanja suradnje s IT odjelom Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu u pogledu stalno dostupne savjetodavne pomoći te je sustav AN iz projektne prešao u produkciju fazu i postao redovita djelatnost knjižnice.

Godina 2013.

U 2013. godini sustav AN postao je osnova izradbe skupnog kataloga koji omogućuje prikupljanje podataka iz knjižničnih sustava koji se koriste u narodnim knjižnicama te je iz projektne prešao u produkciju fazu i postao redovita djelatnost Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Na temelju čl. 167. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (NN br. 167/03, 79/07, 80/11) i Statuta Društva hrvatskih književnika iz Zagreba, na sjednicama Upravnoga odbora Društva (26. veljače 2013., 6. svibnja 2013. i 21. lipnja 2013.) usvojen je Pravilnik o raspodjeli naknada za javnu posudbu.¹² Ovim su Pravilnikom utvrđena pravila o predmetu zaštite i nositeljima prava na koje se odnose, raspodjeli naplaćenih naknada autorima, općem obračunu raspodjele, utvrđivanju iznosa za isplatu i rokovi u kojima se obavlja obračun i isplata naknada. Pravilnikom je utvrđeno 100 posto iznosa naknade za pisce, 40 posto iznosa za prevoditelje, 10 posto iznosa za ilustratore ako su djelomično ilustrirana djela te 50 posto iznosa za ilustratore ako su potpuno ilustrirana djela.

---

¹² <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=9642>

Ministarstvo kulture RH i Društvo hrvatskih književnika¹³ potpisali su 15. studenoga 2013. godine Ugovor o uvjetima za utvrđivanje naknade radi ostvarivanja prava autora na naknadu za javnu posudbu u narodnim knjižnicama.

Godina 2014.

Dana 3. veljače 2014. potpisan je Ugovor o uvjetima i načinu isplate troškova za održavanje sustava praćenja javne posudbe, zaključen između Društva hrvatskih književnika i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Ovim Ugovorom Knjižnica se obvezala da će u godini 2014. na Portalu autorske naknade na svojim mrežnim stranicama javno objaviti podatke o broju posuđenih autorskih djela po pojedinom autoru, koja se mogu tražiti prema autoru i naslovu te izvještaj o javnoj posudbi u pogledu razvrstavanja podataka prema autoru (domaći i strani) te razvrstavanja prema nositelju autorskih prava (pisac, prevoditelj, ilustrator), a navedeni izvještaj o javnoj posudbi dostaviti Društvu hrvatskih književnika.

Uočena je potreba daljnje izgradnje i unapređivanja sustava i to posebno na polju prikupljanja podataka o broju čitanja djela objavljenih u više svezaka te možebitno dodavanje datuma autorskoj odrednici radi jednoznačnog identificiranja autora, a potreba dorade sustava izrađenog u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu podrazumijeva dodatna ulaganja u sustav.

Ministarstvo kulture, u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima, Direktivom Vijeća Europe 92/100/EEZ te u sklopu opće kulturne politike prema knjizi, preuzelo je u 2014. godini obvezu plaćanja naknade za javnu posudbu za 2013. godinu koja će se u skladu s Pravilnikom o raspodjeli naknade isplatiti autorima čije se knjige posuđuju i čitaju posredovanjem narodnih knjižnica.

Republika Hrvatska tako se svrstala u krug zemalja koje u svojim zakonima imaju ne samo propisano pravo autora na prikupljanje naknade temeljem javne posudbe, nego je potpisom Ugovora ostvarila uvjete za primjenu toga prava.¹⁴

---

¹³ Društvo hrvatskih književnika ovlašteno je u Republici Hrvatskoj za kolektivno ostvarivanje prava autora na naknadu za javnu posudbu na temelju odobrenja Državnoga zavoda za intelektualno vlasništvo (KLASA: UP/I-034-03/08-020/0001, od 14. srpnja 2009. godine). Tako DHK zastupa nositelje prava na temelju pojedinačnih punomoći kao i na temelju zakonski presumirane punomoći za sve domaće i strane nositelje prava. Vidjeti, na primjer, <http://www.zamp.hr/autori/pregled/clanstvo/20/raspodjela-autorskih-honorara>.

¹⁴ <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=9642>

Zaključno

Autorsko pravo uživaju stvaratelji književnih, znanstvenih i umjetničkih djela te ima važnu ulogu u području ljudskog stvaralaštva. Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima autorima je priznato pravo na primjerenu naknadu ako se izvornik ili primjerci njegovog djela posuđuju posredovanjem javnih knjižnica (pravo javne posudbe). Narodne knjižnice su, sukladno članku 33. ovoga Zakona, obveznice plaćanja prava javne posudbe autorima čija djela posuđuju korisnicima, odnosno čija se djela čitaju.

Ministarstvo kulture je, svjesno nezavidnoga financijskog stanja u kome se knjižnice nalaze i mogućih posljedica po krajnje korisnike ukoliko bi knjižnice iz vlastitih sredstava morale izdvajati za ovu zakonsku obvezu (uz suglasnost Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo: DZIV u čijoj nadležnosti je provedba Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima), preuzelo obvezu isplate naknade autorima za javnu posudbu kroz udrugu za kolektivno ostvarivanje prava autora – Društva hrvatskih književnika: DHK koje je dobilo punomoć DZIV-a. Kako bi sustav praćenja posudbe bio učinkovit, na poticaj Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu izradila je, implementirala te održava i razvija sustav praćenja javne posudbe u matičnim narodnim knjižnicama Republike Hrvatske.

Nakon višegodišnjih pregovora, potpisivanjem Ugovora o uvjetima za utvrđivanje naknade radi ostvarivanja prava autora na naknadu za javnu posudbu (2013.) i Ugovora o uvjetima i načinu isplate troškova za održavanje sustava praćenja javne posudbe (2014.), stvoreni su preduvjeti za implementaciju prava na naknadu autorima temeljem javne posudbe, čime se Republika Hrvatska pridružila krugu zemalja koje u teoriji i praksi štite i ostvaruju pravo autora na pravičnu naknadu zbog korištenja autorskih djela posredovanjem javnih knjižnica.

Tijekom odvijanja rada u sustavu i potpune uključenosti svih matičnih narodnih knjižnica te redovitog dostavljanja podataka u sustav uočene nedorečenosti, čija je priroda takva da nisu niti mogle biti uočene u samom početku uspostave sustava, a vezane su dijelom i uz okolnosti mimo samoga sustava, postupno se rješavaju te se sustav trajno nadograđuje i razvija kako bi podaci o broju čitanja / posudbi bili što precizniji, odnosno iscrpniji i usklađeni s međunarodno prihvaćenom praksom i direktivama EU, a na (financijsku) korist za sada samo hrvatskih autora.

LITERATURA

The IFLA Position on Public Lending Right, 2005. <http://www.ifla.org/publications/the-ifla-position-on-public-lending-right-2005>

Radičević, Vesna. Model sustava prava javne posudbe u knjižnicama u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), 87-100.

http://www.eblida.org/position/PLR_Statement_March04.htm

<http://www.eblida.org/news/eblida-response-on-the-european-union-consultation-on-copyright-rules.html>.

<http://www.plrinternational.com/>

<http://www.plrinternational.com/plraroundtheworld.pdf>.

<http://an.nsk.hr/Default.aspx?godina=2014&tr=1>

<http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Posudbe-knjiga-u-narodnim-knjižnicama-u-godini-2013..pdf>

<http://www.nsk.hr/adu/upute/upute.html>

<http://www.plr.uk.com/allaboutplr/news/whatsNew.htm>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN>